

Erdély néppességi viszonyai*

Közép-Európa földrajzi képéből határozott vonalakkal rajzolódik elénk a Kárpátok negyedfélszázezer négyzetkilométer terjedelmű s minden oldalról szembetűnő természetes határokkal körülölelt medencéje. Ennek az összefüggő nagy tájnak kb. egyharmad része azonban a nagy keretben külön kis egységet képez. A nagy épületnek egy elég zárt kamráját találjuk a Kárpát-medence délkeleti részén: ez a terület Erdély.

Erdély földrajzilag is, néprajzilag is különleges életkeretet jelent, s ez a különleges állapot mutatkozik e terület politikai helyzetében és fejlődésében is a történelem minden korszakában. Épp a történelmi fejlődés adott nyomatékos - talán a természeti viszonyoktól indokoltnál is erősebb - hangsúlyt Erdély különvalóságának. Viszont a történelem arról is tanúságot tesz, hogy ennek a sajátos jegyekkel bíró tájnak és a táj lakóinak élete a nagy egységnek: a Kárpát-medence vagy Közép-Duna-medence életének mindig szerves része volt, s hogy azok a törekvések vagy események, amelyek a nagy természetes egységből kiszakítani kívánták, illetve ideig-óráig kiszakították e területet, mindig komoly sebeket okoztak az egész közép-dunai táj politikai, gazdasági és kulturális életében.

A 19. század elejétől kezdve főleg a nemzetiségi feszítőerő bolygatta meg e terület belső életének rendjét. A Kárpát-medencében a másfél évszázados törökűlés folytán számbelileg megfogyott magyarsággal szemben a perifériákon túlsúlyra szert tett nem magyar nemzetiségek mind erősebb aktivitásba kezdenek, és fenyegetik az összefüggő természetes táj politikai egységét. Erdélyben a számbeli többségre jutott románok igyekeznek népi erejüket politikai téren is kamatoztatni. Minthogy pedig a románoknak Erdély története kialakításában a 20. század elejéig aktív irányító szerepük nem volt, a tradíciók ereje kevésbé kötötte őket, azaz szívesen kerestek Erdély politikai státusa tekintetében az addigi fejlődéstől eltérő s a természeti erőkkel sem egyező megoldásokat.

Így magyarázható, hogy Erdélyt 1920-ban az erdélyi román vezetők a megnagyobbodott román királyság területéhez hagyták kapcsolni, anélkül, hogy saját különleges érdekeinek szolgálatát a legkisebb mértékben is biztosították volna.

Az 1920-ban teremtett új helyzet sem az elmérgesedett erdélyi nemzetiségi kérdést nem oldotta meg, sem az új Románia viszonyait konszolidálni nem volt alkalmas. Viszont a Kárpát-medence politikai egységének erőszakkal való széttöredeztetése olyan feszült atmoszférát teremtett, amelyben minden fejlődés megakadt.

Erdély államjogi helyzetének rendezése, s ugyanakkor befelé a nemzetiségi ellentétek kiküszöbölése ma tehát újra aktuális és nem legkisebb jelentőségű problémája lett a közép-európai politikának. E probléma megoldásánál pedig elsősorban a néppességi és nemzetiségi viszonyokra kell figyelemmel lenni. De nemcsak az egyes népcsoportok pusztán számerejét vagy a területen való elterjedtségét kell tekintetbe venni, hanem azok települési viszonyait, életmódját, társadalmi és kulturális tagozódását, történelmi szerepét - melyben szellemi ereje és politikai alkotóképessége tükröződik -, gazdasági helyzetét és felépített gazdasági intézményeit stb. Mindezeket a tényezőket természetesen igen nehéz helyesen lemérni és összehasonlítani. A statisztika adatai csak alapismereteket adnak, melyekből más tudományágak segítségével s gyakran csak intuitíve lehet a helyes helyzetképet felépíteni.

Amikor Erdély néppességi viszonyainak statisztikai anyagát ismertetjük, meg kell állapítanunk, hogy Erdélyt területileg pontosan meghatározni nem lehet. Az idők során ugyanis az Erdély néven szerepelt terület jelentős változásokon ment keresztül. A ma Romániához csatolt volt magyarországi terület jelentős nem erdélyi részeket is magában foglal (a nagy Magyar Alföld darabjait). Viszont az a 15 vármegye, amelyet a közigazgatás és a statisztika a világháború előtt mint Királyhágón túli erdélyi területet jelölt meg, elég szűk értelmezése a történelmi Erdélynek. Legjobb tehát, ha ezeket a területrészeket együtt is, de külön-külön is megvizsgáljuk.

A Romániához csatolt egész magyarországi terület terjedelme 103 093km², lakossága 1910-ben 5 257 467 fő volt, ebből:

--	--	--

román	2 829 454	53,8%
magyar	1 661 805	31,6%
német	564 789	10,7%
szerb	52 084	1,0%
tót	31 028	0,6%
rutén	20 482	0,4%
egyéb	97 825	1,9%

Az 1930. évi román népszámlálás a lakosság nemzetiségét kétféleképpen is megállapított ("anyanyelv" és "faji eredet" alapján), s Erdély területén a következő helyzetet találta¹:

	Lakosság anyanyelve		Lakosság faji eredete	
	1000 lélekben	%-ban	1000 lélekben	%-ban
Román	3237	58,3	3209	57,8
Magyar	1483	26,7	1355	24,4
Német	543	9,8	545	9,8
Jiddis, ill. zsidó	111	2,0	178	3,2
Cigány	46	0,8	108	2,0
Cseh-szlovák	42	0,8	46	0,8

Szerb-horvát	42	0,8	45	0,8
Rutén-osz	29	0,5	36	0,7
Bulgár	10	0,2	12	0,2
Egyéb	7	0,1	16	0,3
Összesen	5550	100,0	5550	100,0

Forrás: Anuarul statistic al României. 1935-1936. 37-38.

A Magyarországtól elszakított egész területen az 1910. évi népszámlálás 1 661 805 főnyi magyar anyanyelvű lakost talált, kik az összlakosságnak 31,6%-át alkották. Ez a szám 1930-ra leolvadt 1 483 000 főre, elsikkadt tehát közel kétszáz ezer főnyi magyar, és elsikkadt a természetes szaporodás eredménye, melynek csak a háború utáni évtized alatt is a román statisztikusok adatai szerint (8,3%-os évi szaporodás) 138 000 lelket kellett kitennie. Igaz, hogy Erdély elszakítása alkalmával 197 000 magyar lakost üldöztek ki e területről, de még ennek a veszteségnek a figyelembevételével is 1,6 millió felül kellett a magyarok számának lennie 1930-ban. A terület román lakossága viszont normálisan gyarapodott, amikor 3 206 261-re emelkedett az 1910. évi 2 821 773 lélekszámmal szemben. Ez az eredmény egyben bizonyítja az 1910. évi magyar nemzetiségi statisztika megbízhatóságát, melyet pedig a románok oly élesen támadtak a világháború előtt és alatt, s melyet - éppen a volt magyarországi nemzetiségek hangos propagandája miatt - a békekonferencián sem fogadtak el. Íme most, két évtized után maga a román statisztika bizonyítja be a régi magyar statisztikai felvételek helyességét, s egyúttal azoknak a túlzó adatoknak valótlanosságát, melyeket a magyar bizonyítékokkal szemben a nemzetiségek prezentáltak a konferencia döntő fórumai elé. Ha az erdélyi románok száma 1930-ban is csak 3 206 261, akkor semmi esetre sem haladhatta meg 1910-ben már a 3 211 000 főt - mint ahogyan a románok 1919-ben állították - és nem lehetett több, figyelembe véve a természetes szaporodás adatait, semmiképpen sem annál az összegnél, amelyet 1910-ben a magyar népszámlálás megállapított.

A román nemzetiségi statisztikában megnyilvánuló tendenciára jellemző, hogy a magyar elem legerősebb mértékben a határ menti területeken csökkent, viszont a románok száma és aránya itt emelkedett a legszembeszökőbben. A mai Körös-vidék és Máramaros tartomány területén az 1910. évi népszámlálás szerint 469 986 magyar élt, az egész lakosság 35,7%-a. 1930-ban csak 321 338 magyar származású lakost számoltak meg itt, 23,1%-ot (anyanyelv szerint 378 000 a számuk, 27,2%). Ugyanezen a területen a román lakosság abszolút száma a két időpont között 706 126-ról 844 411-re emelkedett, aránya pedig 53,6%-ról 60,8%-ra. A magyarság csökkenésének aránya itt 31,6%-os. A Királyhágón túli Erdély területén a magyarság arányszáma 1910 és 1930 között 12,8%-kal csökkent, a Bánságban 16,3%-kal.

A Királyhágón túli Erdély területe 57 804 km², lakossága 2 678 367 fő volt, közülük:

román	1 472 021	55,0%
magyar	918 217	34,3%

német	234 085	8,7%
egyéb	54 044	2,0%

A többi rész főképp a mai csonka-határ menti megyékből áll: Ugocsa, Szatmár, Szilágy, Bihar, Arad; ezekhez járul északon Máramaros megye Romániához csatolt alsó fele, délen a Bánság: Torontál, Temes és Krassó-Szörény megye. E részek területi és nemzetiségi adatai a következők:

Területrész	Terület km ²	Lakosság 1910-ben ² összesen
1. Határ menti megyék	23 415	1 435 000
2. Máramaros megye	3400	160 000
3. Temes-Torontál megye	7400	519 000
4. Krassó-Szörény megye	11 074	465 000
Összesen	45 289	2 579 000

Lakosság nemzetiségi megoszlása:

Területrész	Román		Magyar		Német		Egyéb	
	1000	%	1000	%	1000	%	1000	%
1. Határ menti megyék	767	53,5	587	40,9	43	3,0	38	2,6
2. Máramaros megye	75	46,9	42	26,3	27	16,8	16	10,0
3. Temes-Torontál megye	179	34,5	62	15,8	205	39,5	53	10,2

4. Krassó-Szörény megye	336	72,3	38	7,1	56	12,0	40	8,6
Összesen	1357	52,6	744	28,9	331	12,8	147	5,7

Szatmár, Szilágy, Bihar, Arad határszéli megyékben a magyarság arányszáma elég magas, viszont a Bánságban és Máramarosban kicsiny. A történelmi belső Erdély lakosságában a magyar elem számbelileg erősebb, mint a Romániához csatolt többi területen együttvéve.

A román uralom alatt sem lehetett eltüntetni azt, hogy a Magyarországtól Romániához csatolt terület különálló darabokra oszlik. Használják az Erdély (Transilvania) elnevezést általánosságban az egész területre is, de a hivatalos statisztika 3 provinciát ismer (Erdély, Bánság, Körös-Máramaros vidék) s a különböző közigazgatási felosztásokban és tervekben is kiütözik a területrészek különállása.³

A nemzetiségek eloszlása Erdély területén igen kusza. Csak egyetlen egy megyében találunk 90%-nál nagyobb többségben egy nemzetiséget. Ez Udvarhely székelyföldi megye, ahol a magyarság aránya 95,4%-os. 75-90%-os túlnyomóan egy nemzetiségű többségű megyét 6-ot találunk. Ezek közül 4 román többségű (Fogaras, Hunyad, Alsó-Fehér, Szolnok-Doboka), 2 magyar többségű (Csík, Háromszék). 50-75% közötti arányban alkot többséget a románság 9 megyében (Krassó-Szörény, Torda-Aranyos, Beszterce-Naszód, Kolozs, Bihar, Szeben, Arad, Szilágy, Máramaros); a magyarság 2 megyében (Maros-Torda, Szatmár). 5 megyében teljesen kevert a lakosság, abszolút többsége egyik nemzetiségnek sincs (Temes, Torontál, Brassó, Kis-Küküllő, Nagy-Küküllő). Mindez a régi magyar közigazgatási beosztás szerint számítva. A román megyebeosztás több jelentős eltérést hozott, s így a megyék nemzetiségi képét is jelentősen befolyásolta. Az egész, Romániához csatolt magyarországi terület megyéinek nemzetiségi képe az új román közigazgatási beosztás szerint 1910, 1921. és 1930. években az 1. sz. táblázat szerint alakult.⁴

1. táblázat.

A Romániához csatolt volt magyar terület megyéinek nemzetiségi statisztikája az 1910, 1920. és 1930. években az 1930. évi közigazgatási határok szerint.

Megye	Év	Összes népesség	Magyar		Német		Román		Egyéb	
			szám	%	szám	%	szám	%	szám	%
Szűkebb Erdély										
Alsó-Fehér	1910	204 411	34 084	16,67	7816	3,82	159 224	77,90	3287	1,61
	1920	196 178	25 228	12,86	7068	3,60	159 737	81,43	4145	2,11
	1930	212 672	24 021	11,3	7589	3,60	173 340	81,50	7722	3,60
Beszterce-Naszód	1910	137 686	12 791	9,29	27 087	19,67	93 653	68,02	4155	3,02

	1920	129 508	6488	5,01	21 822	16,85	90 435	69,83	10 763	8,31
	1930	144 052	7536	5,30	20 694	14,40	103 354	71,80	12 468	8,50
Brassó	1910	137 621	39 223	28,50	30 024	21,82	67 040	48,71	1334	0,97
	1920	138 637	36 532	26,35	30 657	22,12	69 418	50,07	2030	1,46
	1930	167 509	44 728	26,70	33 293	19,90	83 539	49,90	5949	3,50
Csík	1910	136 785	123 185	90,05	1014	0,75	11 879	8,68	707	0,52
	1920	132 221	106 923	80,87	211	0,15	23 056	17,44	2031	1,54
	1930	145 661	120 536	82,81	439	0,29	20 955	14,40	3731	2,50
Fogaras	1910	89 049	7535	8,46	10 232	11,49	69 635	78,20	1647	1,85
	1920	86 585	5401	6,24	9743	11,25	70 677	81,63	764	0,88
	1930	86 016	4756	5,51	10 749	12,50	67 386	78,39	3125	3,60
Háromszék	1910	137 154	122 092	88,91	578	0,42	13 543	9,98	941	0,69
	1920	135 518	114 166	84,05	392	0,29	19 733	14,75	1227	0,91
	1930	135 557	109 371	80,63	775	0,80	21 356	15,77	4055	2,80
Hunyad	1910	333 404	51 687	15,50	8031	2,41	266 179	79,84	7507	2,25
	1920	320 798	39 161	12,21	8867	2,76	263 566	82,16	9204	2,87
	1930	331 947	37 562	11,30	8285	2,50	272 212	82,00	13 888	4,20

Kisküküllő	1910	136 931	37 278	27,23	22 557	16,47	71 399	52,14	5697	4,16
	1920	134 418	33 576	24,98	22 571	16,79	73 307	54,54	4964	3,69
	1930	149 315	35 272	23,60	23 992	16,10	80 539	54,00	9512	6,30
Kolozs	1910	275 142	110 831	40,28	2543	0,92	156 717	56,96	5051	1,84
	1920	295 697	93 609	31,66	2289	0,77	182 033	61,56	17 766	6,01
	1930	334 236	100 712	30,10	2770	0,80	203 770	61,00	26 984	8,10
Maros-Torda	1910	263 321	133 589	50,73	14 389	5,46	108 895	41,17	6948	2,64
	1920	259 829	113 556	43,70	11 770	4,53	122 268	47,06	12 235	4,71
	1930	289 378	123 240	42,60	11 282	3,90	132 648	45,90	22 208	7,60
Nagyküküllő	1910	135 381	16 151	11,93	55 935	41,32	55 580	41,06	7715	5,69
	1920	136 399	14 074	10,32	57 846	42,41	62 968	46,17	1511	1,10
	1930	148 003	17 466	11,80	58 877	39,8	66 231	44,80	5429	3,60
Szeben	1910	169 061	11 129	6,58	47 474	28,08	107 214	63,42	3244	1,92
	1920	169 420	7577	4,47	49 755	29,37	108 038	63,77	4050	2,39
	1930	194 585	9094	4,70	56 958	29,30	120 741	62,10	7792	3,90
Szilágy	1910	316 910	157 212	49,61	1460	0,46	152 156	48,01	6082	1,92
	1920	312 793	101 120	32,33	22 225	7,11	168 471	53,86	20 977	6,70

	1930	343 167	107 738	31,40	15 975	4,60	193 052	56,30	26 402	7,70
Szolnok-Doboka	1910	207 713	47 206	22,73	4113	1,98	153 743	74,02	2651	1,27
	1920	199 111	34 065	17,11	204	0,10	151 949	76,31	12 893	6,48
	1930	218 580	33 897	15,50	361	0,20	169 502	77,60	14 820	6,70
Torda-Aranyos	1910	159 293	38 928	24,44	528	0,33	117 198	73,57	2639	1,66
	1920	154 991	35 709	23,04	1769	1,14	114 517	73,89	2996	1,93
	1930	183 323	39 305	21,50	742	0,40	136 281	74,30	6995	3,80
Udvarhely	1910	132 211	129 041	97,60	509	0,38	2423	1,83	238	0,19
	1920	127 323	120 563	94,69	332	0,27	4627	3,63	1801	1,41
	1930	129 917	119 300	91,79	460	0,30	6119	4,71	4038	3,20
Szűkebb Erdély együtt	1910	2 972 073	1 071 962	36,07	234 290	7,88	1 605 978	54,04	59 843	2,01
	1920	2 929 426	887 748	30,30	247 521	8,45	1 684 800	57,51	109 357	3,74
	1930	3 213 918	934 534	29,08	253 241	7,88	1 851 025	57,59	175 118	5,45
Bánság										
Temes-Torontál	1910	500 763	85 920	17,15	185 010	36,95	174 692	34,89	55 141	11,01
	1920	486 461*	71 641	14,73	183 301	37,68	173 464	35,66	58 055	11,93
	1930	499 261	76 941	15,40	174 449	35,00	187 953	37,60	59 918	12,00

Szörény	1910	248 428	24 654	9,92	25 661	10,33	187 826	75,61	10 287	4,14
	1920	229 016	14 865	6,50	23 073	10,07	179 714	78,47	11 364	4,96
	1930	239 329	15 823	6,60	23 053	9,60	183 286	76,60	17 167	7,20
Krassó	1910	202 372	6214	3,07	20 877	10,32	147 151	72 71	28 130	13,90
	1920	181 033	2829	1,56	17 279	9,55	137 538	75,97	23 387	12,92
	1930	200 847	5039	2,50	25 628	12,80	139 586	69,50	30 594	15,20
Bánság együtt	1910	951 563	116 788	12,27	231 548	24,33	509 669	53,56	93 558	9,84
	1920	896 510	89 335	9,96	223 653	24,95	490 716	54,74	92 806	10,35
	1930	939 437	97 803	10,41	223 130	23,75	510 825	54,38	107 679	11,46
Körös- és Máramaros-vidék										
Arad	1910	438 687	122 385	27,90	51 508	11,74	247 315	56,38	17 479	3,98
	1920	418 238	98 949	23,66	51 012	12,20	244 706	58,51	23 571	5,63
	1930	423 565	82 385	19,50	52 219	12,30	258 408	61,00	30 553	7,20
Bihar	1910	462 648	195 567	42,27	3408	0,74	252 101	54,49	11 572	2,50
	1920	463 619	156 428	33,74	1937	0,42	268 543	57,92	36 711	7,92
	1930	510 137	152 942	30,00	2288	0,50	314 057	61,60	40 850	7,90
Máramaros	1910	150 468	28 977	19,26	27 839	18,50	73 457	48,82	20 195	13,42

	1920	157 164	13 485	8,58	6917	4,40	79 034	50,29	57 728	36,73
	1930	161 503	11 181	6,90	3239	2,00	93 200	57,70	53 883	33,40
Szatmár	1910	265 958	123 057	46,27	7416	2,79	133 253	50,10	2232	0,84
	1920	278 579	81 995	29,43	14 304	5,13	160 199	57,51	22 081	7,93
	1930	294 690	74 830	25,40	9505	3,20	178 746	60,70	31 609	10,70
Körös- és Máramaros-vidék együtt	1910	1 317 761	469 986	35,66	90 171	6,84	706 126	53,59	51 478	3,91
	1920	1 317 600	350 857	26,63	74 170	5,63	752 482	57,11	140 091	10,63
	1930	1 389 895	321 338	23,12	67 251	4,84	844 411	60,75	156 895	11,29
Erdély összesen	1910	5 241 397	1 658 736	31,65	556 009	10,61	2 821 773	53,84	204 879	3,90
	1920	5 143 536*	1 327 940	25,82	545 344	10,60	2 927 998	56,93	342 254	6,65
	1930	5 543 250	1 353 675	24,42	543 622	9,81	3 206 261	57,84	439 692	7,93
* Zsombolya, Kiskomlós, Horvátkécsa (Kócse), Csene, Újvár, Öregfalu, Laczonás, Nagyzsám és Óbéb községek nemzetiségi adatait az 1910. évi megoszlás alapján becsléssel állapítottuk meg.										
9 község együtt		26 867	4164	15,50	15 636	58,20	4164	15,50	2903	10,80

Forrás: az 1910. és 1920. évekre a Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal községi lapjai. 1930-ra Dragomir: *La Transsylvanie roumaine et ses minorités ethniques*. Bucure^sti, 1934.

De a megyéken belül is a nemzetiségi eloszlásnak és keveredésnek legkülönbözőbb - s néhol egészen bizarr - változatait találjuk. A nagyobb városok még jobban komplikálják a helyzetet, ezek 1910-ben szinte kivétel nélkül (és nagy részben még ma is) magyar többségűek voltak, viszont legtöbbjüknek közvetlen környezete idegen volt.⁵

Mielőtt az erdélyi nemzetiségek elhelyezkedésének részletes ismertetésére áttérnénk, vessünk egy pillantást egész Románia nemzetiségi képére, és ismerjük meg abban a magyarság jelentőségét.

2. táblázat

Románia lakosságának anyanyelvi statisztikája 1910 körül és 1930-ban.*

Anyanyelv	1910		1930	
	abszolút szám	%	abszolút szám	%
Román	10 818 040	67,60	13 191 000	73,00
Magyar	1 819 688	11,40	1 556 000	8,60
Német	736 226	4,60	760 000	4,20
Rutén, ukrán	-	-	646 000	3,60
Orosz	1 048 576	6,50	452 000	2,50
Zsidó (Jiddis)	618 454	3,90	518 000	2,90
Bulgár	317 728	2,00	362 000	2,00
Török-tatár	222 375	1,40	287 000	1,60
Cigány	94 026	0,60	106 000	0,60
Szerb-horvát	58 992	0,40	47 000	0,30
Tót-cseh	32 033	0,20	44 000	0,20
Lengyel	35 033	0,20	34 000	0,20

Egyéb	192 988	1,20	50 000	0,30
Összesen	15 994 159	100,00	18 053 000	100,00

* *Források: Magyar Statisztikai Zsebkönyv. V. évfolyam, Budapest, 1937. 22-23;*

W. Winkler: Statistisches Handbuch der europäischen Nationalitäten. Wien, 1931; Jakabffy Elemér: Erdély statisztikája. Lugos, 1923; Buletinul demografic al României. 1936. 6. sz. 346-347.

Erdélyen kívül a mai Romániában a legjelentősebb magyar népcsoportot a moldvai magyarság képviseli, kívülük igen sok magyar él a nagyobb regáti városokban, elsősorban a fővárosban; Bukovinában van még 5 csángó-magyar község.

Visszatérve Erdélyre: a lakosság általános nemzetiségi megoszlása után vizsgáljuk meg röviden a felekezeti viszonyokat.

Erdély lakosságának vallásfelekezetek szerinti megoszlása még kevésbé egyöntetű képet ad, mint a nemzetiségi megoszlás. Az egy-egy nemzetiségi csoporthoz tartozó lakosok három-négyféle vallásfelekezethez tartoznak; ami a lakosság etnikai jellegét tovább variálja, de egyúttal nagy jelentőséggel bír ez a körülmény az egyes nemzetiségek kulturális és nemzeti szervezkedéseinek szempontjából is. A valláserkölcsi téren már meglévő kész keretek a nevelési és művelődési tevékenység számára segítséget nyújthatnak. Nemzeti szempontból e keretek jól felhasználhatók ott, ahol az egyes egyházak hívői nemzetiségileg homogén csoportokat alkotnak, nehezebb a helyzet, ha különböző nemzetiségű lakosok tartoznak ugyanazon egyház kebelébe.

Erdélyben a nemzetiségi és vallási keretek egészben véve nem fedik egymást, de igen sokszor fedik helyileg, egy-egy vidéken. Csík megye magyarjai úgyszólván mind római katolikusok; Maros-Tordáé nagy többségben reformátusok; Brassó, Szeben, Nagy-Küküllő, Kis-Küküllő megyék (Szászföld) németjei túlnyomó többségükben evangélikusok, Temes, Torontál és Arad megye (Bánság) németjei majdnem mind római katolikusok; Beszterce-Naszód, Szolnok-Doboka, Kolozs megye románjai nagy többségükben görög katolikusok, a déli román megyéké görög keletiek. A másik oldalról nézve a dolgot: az unitárius és református vallás hívői, bárhol lakjanak, szinte kizárólag magyarok Erdélyben; a görög katolikus egyház hívői nagy többségben románok (Máramarosban rutének is), a görög keletiek szinte kizárólag románok (a Bánságban szerbek is), az evangélikusok kevés kivétellel németek.

3. táblázat

A Magyarországtól Romániához csatolt területek lakóinak felekezeti statisztikája*

Vallásfelekezet	1910		1930	
	1000 lélek	%	1000 lélek	%
Görög keleti	1807	34,40	1931	34,80
Görög katolikus	1243	23,70	1385	25,00
Római katolikus	995	18,90	947	17,10

Református	694	13,20	698	12,60
Evangélikus	263	5,00	273	4,90
Izraelita	182	3,50	191	3,40
Unitárius	69	1,30	68	1,20
Egyéb	4	0,07	57	1,00
Összesen	5257	100,00	5550	100,00

* *Forrás:* 1910. évre a *Magyar Statisztikai Zsebkönyv*, 1937. V. évfolyam, 24; 1930. évre *Anuarul Statistic al României* 1935-1936, 36.

A magyar nemzetiségű lakosok közül 1910-ben 688 205 volt református vallású (41,40%); 642 858 római katolikus (38,70%); 127 808 izraelita (7,70%); 79 090 görög katolikus (4,80%); 68 125 unitárius (4,10%); 40 114 evangélikus (2,4%); 13 351 görög keleti (0,8%) és 937 egyéb felekezethez tartozó (0,1%). Az 1930. évi népszámlálásnak sem részletesebb felekezeti adatai, sem a nemzetiség és vallás kombinatív adatai mindeddig nem ismeretesek.

Ha nem elégszünk meg a nemzetiségek általános erőmérlegének ismeretével Erdélyben, hanem részletesebben vizsgáljuk a résztájak nemzetiségi képét, igen változatos viszonyokkal találkozunk. Vannak határozott magyar jellegű tájak, vannak erős többségben román lakosságú tájak, van egy elég határozott - bár már korántsem tiszta - szász vidék, s vannak mindezen kívül nagy kiterjedésű vegyes vidékek, ahol 2-3 vagy még több nemzetiség keveredik egymással, néha úgy, hogy a községeken belül is kevert a lakosság.

Magyar jellegű tájak. 1. a Székelyföld; 2. a magyar-román határvidék; 3. Szilágyság; 4. Kalotaszeg. E kifejezetten magyar jellegű, azaz túlnyomó magyar többségű területek kiterjedése 25 000 km² 1 250 000 lakossal, kiknek 79%-a magyar. Ezeken az összefüggő magyar területeken kívül számos apróbb magyar sziget van Erdély területén szétszórva. Ilyen szigetek az idegen etnikai környezetben élő erdélyi magyar városok is. A magyarság többi része vegyes nemzetiségű jellegű területeken lakik.

A románok két nagyobb foltban lakják túlnyomó többségként Erdély területét. Egyik összefüggő román terület délről nyúlik ék alakban a Bihar-hegység felé. Fogaras, Szeben, Hunyad, Krassó-Szörény megyék és Bihar megye déli része tartoznak e területfolthoz. Itt kb. 32 000 km² területen a román lakosság 83%-os többségben van. E terület legnagyobb része erdős hegyvidék, ahol a románok hegyi pásztor és földművelő foglalkozásuknak megfelelően szétszórva élnek. Népsűrűsége e tájnak sokkal kisebb, mint a magyar többségű területeké. Nagyobb népességcentrumok e vidékeken nincsenek, a gazdasági és forgalmi központok már magyar vagy vegyes lakosságú területekre esnek.

Jóval kisebb a másik román területfolt. Ez Erdély északkeleti határa felől (Máramaros, Beszterce) nyúlik a Szamos völgyén keresztül, mindinkább összeszűkülve szintén a Bihar-hegység felé. Kb. 13 000 km² területen 430 000 román nemzetiségű lakos él itt 76%-os többségben. Ez tehát nemzetiségileg kevésbé tiszta terület, a más nemzetiségű (elsősorban magyar) lakosság közel negyedrészt teszi az összlakosságnak. Más jellegűvé teszi e román területet az is, hogy a románok itt túlnyomórészt görög katolikus vallásúak, míg a déli román terület lakói görög keletiek.

E két ék alakú román többségű terület szemlélteti egyúttal a románok Erdélybe való bevándorlásának két főirányát is. Egyrészt délről, Havasalföld felől, másrészt északkeletről, Moldva felől vándoroltak be a románok Erdélybe, s elsősorban az addig gyéren lakott vagy lakatlan hegyvidéket szállták meg.

Olyan nagyobb kiterjedésű német jellegű terület, ahol a német lakosság arányszáma 70-80% volna - mint a fent felsorolt magyar és román vidékeken - Erdélyben nincs. A Bánság is, ahol az erdélyi németiség számban legnagyobb csoportja él, s a Szászföld is, ez a régi német településterület inkább vegyes lakosságú területek közé volna sorozható.

A Bánság a legtipikusabb kevert vidék Erdélyben. Temes-Torontál megyék Romániához csatolt részein 7900 km² területen 524 000 főnyi lakos él.⁶ Ebből 205 000 német (39,1%), 177 000 román (33,7%), 88 000 magyar (16,7%) s még szerb és egyéb nemzetiségű lakos is jelentős számmal akad.

Kisebb területű, de erősebben német jellegű vidék a *Szászföld*, ez két részre különül: Szeben megye egy része és Nagy-Küküllő megye jelenti az egyik, a Barcaság a másik, kisebbik részt. Együttvéve e két terület kb. 5200 km² kiterjedésű, lakosszáma 273 000, ebből német 126 000 (46,2%); román 109 000 (40,2%); magyar 29 000 (10,7%). Beszterce vidékén élnek még nagyobb számban szászok, de kb. 41 000 főnyi, s nem is eléggé összefüggő területen élő tömegük elvész a körülöttük levő román tengerben.

A román-magyar vegyes vidékek közül legjelentősebb az *Erdélyi Medence* területe. 9400 km² területen 640 000 lakos él itt. A románok 364 000 fővel többségben vannak, a magyarok száma 225 000 fő, arányuk 35,2%. 35 000 német és 16 000 egyéb nemzetiségű lakos is él itt. A terület etnikai képe mozaikszerűen kevert. A magyar vagy a román többségű községek nem alkotnak összefüggő nagyobb területeket, csak egymással váltakozó szigeteket. De alig van olyan község, amelyben ne találunk meg mindkét nemzetiséget. A gazdasági és forgalmi gócpontokban itt is mindenhol a magyarságot találjuk többségben. De a művészeti emlékek, ősi iskolák, könyvtárak, intézmények is mind az erdélyi magyarság kultúrájáról beszélnek itten. A magyarság volt e terület társadalmi és politikai életének, közigazgatásának megszervezője és irányítója Erdély története folyamán mindvégig. De nemcsak főszereplője volt a magyarság Erdély e központi területe politikai, kulturális és gazdasági életének, hanem fő szenvedője is. Vezető szerepének megfelelően a magyarság a maga bőréen vállalta cselekvéseinek kockázatát, és elsősorban a saját testével állt helyt földje, hazája védelmében. A belső politikai harcok is a magyarság erejét emésztették, míg érintetlenül hagyták a politikai szerepet nem játszó román jobbagységét. Így jutott a 18. és a 19. század számtalan megpróbáltatása után az Erdélyi Medencében a románság a magyarsággal szemben számbelileg kedvezőbb helyzetbe.

A másik nagyobb kiterjedésű vegyes román-magyar vidék a nyugati határ mentén már tárgyalt magyar öv mögött húzódik kb. 7000 km² területen félmillió lakossal. A románok többségben vannak, de a magyarok arányszáma is jelentős (másfélszázézer lélek, több mint 30%). A németek és más nemzetiségű lakosok arányszáma 10% fölé emelkedik ezen a területen. E terület helyzetének jellemzésére ismerni kell annak különleges földrajzi helyzetét. E vegyes magyar-román nyelvterület annak az egybeláncoló magasság sorozatnak a Nagy Magyar Alföld felé néző nyugati lejtőin húzódik végig, amely az Erdélyi Medencét nyugat felé határolják. E hegysorozat középrészét a Bihar-hegység hatalmas erdős tömbje alkotja, amelyen keresztül nyugat-kelet irányban jól használható közlekedési út nem vezet keresztül. Légvonalban kb. 150 km hosszú áttörtetlen elválasztó falat jelent ez a hegység észak-déli irányban a Magyar Alföld és az Erdélyi Medence között. E természetes bástyavonulat nyugati lejtőin lakó románoknak semmi érintkezésük nincsen a hegység keleti lejtőin és az Erdélyi Medencében élő román fajtestvéreikkel. Mozgási lehetőségeik kizárólag a Magyar Alföld felé vannak, amelyre megélhetésük tekintetében is szorosan rá vannak utalva. Bár az 1920. évi határ-megállapításoknál a Magyar Alföldből is Romániához csatoltak egy elég tekintélyes szegélyt, az a rész mégsem látszik elegendőnek arra, hogy a hegyvidék szükségleteit kielégítse. Főleg azért sem, mert az új politikai határ az Alföld szélének ezt a sűrűn lakott és igen élénk lüktetésű gazdasági életet élő részét valóságosan megbénította. A Bihar hegyvidék nyugati lejtőinek román lakossága emiatt a világháború után igen kedvezőtlen helyzetbe jutott. Az állandó politikai nyugtalanság és szociális elégedetlenség jellemzi 20 év óta e terület lakosságát, s a román kormányok több ízben próbálták már külön akciókkal a kedvezőtlen helyzetet enyhíteni.

Érdeemes egy pillantást vetni a három fő nemzetiségnek települési viszonyaira és Erdély területén való eloszlására is. A magyarság települése elég egyenetlen. A nagyobb magyar vidékeken kívüli magyar centrumok megfelelő hinterland nélkül sokszor elég magányosan állnak. A románok települése egyenetlesebb. Az apró román falvak és a nem román községekbe települt románok csoportjai behálózják a terület jelentős részét. Viszont nincsenek komoly, nagyobb centrumaik. E falusi telepek mindenesetre nagyobb állóképességgel rendelkeznek, mint a hatalom kezének jobban kitétt városi tömegek. Ebből a szempontból az erdélyi románság védettebb helyzetben volt a régi magyar uralom alatt, mint ma a magyarság, eltekintve attól, hogy olyan elnyomó és kifosztó tendenciák, mint ma, a kormányhatalom és

többségi nép részéről a magyar uralom alatt nem érvényesültek.

A településbeli különbségekben azonban minőségbeli különbségek is rejlenek, s ezt nem lehet eléggé hangsúlyozni éppen ma, amikor szeretik a nemzeteket és népeket pusztán számmal mérni. Egy-egy vidék életében, s ezeken keresztül az ország életében is a városi kiművelt lakosság tízezreinek mindenesetre nagyobb súlya van, mint számban ugyanannyi falusi lakosnak. Akár a politikai, akár a közigazgatási, kulturális vagy gazdasági élet irányítását vesszük is, kiművelt emberfőkre szükség van, s a városi lakosság nemcsak igények és életmód terén, hanem a munka terén is több vagy magasabbrendű értéket termel, mint ugyanannyi vagy számban több falusi. Az élet természetes rendjének mutatkozik a városodás folyamata, amelynek révén a falusi lakosság kirajzó csoportjai nemcsak lakóhelyet és foglalkozást változtatnak, hanem társadalmi pozíciót is és - egyedeikben különböző gyorsasággal, de néhány generáción át tömegekben is - megteszik az utat a városi munkásosztálytól az önálló iparosok vagy vállalkozók, vagy a szellemi foglalkozásúak osztályáig. Bármennyire becsüljük és értékeljük tehát az egészséges, életerős falusi népet, nem szabad abba a hibába esnünk, hogy egy-egy népcsoport mérlegelésénél minőségkülönbségeket az egyes népcsoportok belső rétegződése szerint ne tegyünk. Az erdélyi magyarság sokkal nagyobb mértékben városlakó, mint a románság. (Az erdélyi román lakosság 10,2%-a lakott 1930-ban a városokban, a magyar lakosság 29,1%-a.) Ebből származnak hátrányok is (így különösen a jövőben várható számbeli gyarapodás tekintetében), de vannak ennek a körülménynek előnyei is, és feltétlenül módosítja ez a körülmény a magyar és a román lakosság pusztaság számerejének összehasonlításából kitűnő népi-erőmérleget.

A lakosság városi és falusi rétegződéséről és ennek különböző erdélyi nemzetiségek szaporaságára gyakorolt hatásáról beszélve térjünk át a szaporasági viszonyok rövid ismertetésére. Románia lakosságának természetes szaporodási arányszáma magas, viszont Erdély lakosságának szaporodása közepes. Sajnos, a román demográfiai kiadványok csak néhány évre vonatkozóan közölnek nemzetiségi adatokat, s azt sem olyan részletezéssel, hogy kontrolljukra valamilyen mód volna. A román demográfusok néhány évvel ezelőtt egy-egy év születési és halálozási adataiból kiindulva nagyszabású tudományos és politikai propagandát kezdtek a bel- és külföldi közvélemény meggyőzésére arra vonatkozólag, hogy Romániában és Erdélyben a román lakosság annyival magasabb szaporodási arányt mutat fel a más nemzetiségek, s különösen a magyarok és a németek felett, hogy ez a körülmény előbb-utóbb a nemzetiségi erőviszonyok teljes eltolódására, sőt a magyar lakosság kipusztulására fog vezetni. Minthogy egy-egy év adataiból demográfiai jelenségek vizsgálatánál nem lehet általános szabályszerűségeket kiolvasni, s minthogy a román demográfiai közlemények nemzetiségi részletezésű szórványos adatai nem bírnak elegendő hitellel, megpróbáltuk a népszaporodási viszonyokat nemzetiségi tájanként vizsgálni: vagyis szembeállítani egymással a 80-90%-os magyar területek szaporodási viszonyait a 80-90%-os román területekével, éspedig 10-15 éves periódusokra vonatkozólag. Az eredmény a következő:

4. táblázat

Egyes nemzetiségi vidékek népszaporodási arányszámai Erdélyben

Megyecsoportok	1930. évi lakosság összesen	Ebből			Természetes szaporodás			
		román	magyar	egyéb	1920-1930-ig		1931-1935-ig	
		népesség %-ban			absz. sz.	évi átl. %	absz. sz.	évi átl. %
Tiszta magyar megyék (Udvarhely, Csík, Háromszék)	411 135	11,8	84,9	3,3	49 339	10,9	19 022	8,8
Tiszta román megyék (Alsó-Fehér, Hunyad)	544 619	81,8	11,3	6,9	51 367	8,6	13 327	4,8

Kevert népességű megyék (Nagyküüllő, Temes-Torontál, Brassó, Maros-Torda)	1 104 151	42,6	23,8	33,6	77 717	6,4	27 569	4,9
Többi megye (13 román többségű megye erős kisebbséggel)	3 483 345	66,7	18,4	14,9	350 438	9,1	140 809	7,8
Egész Erdély	5 543 250	57,8	24,4		528 861	8,7	200 727	7,0

E táblázatból kitűnik, hogy a színmagyar területek lakosságának szaporodása Erdélyben felette áll a túlnyomó román többségű területek szaporodásának, sőt felette Erdély egész lakossága átlagos szaporodásának is. A román nép tehát Erdélyben nem szaporább, mint az összefüggő magyar területek népe, a szaporodási viszonyoktól tehát nem lehet várni, hogy a régi román királyság területének kétségkívül még ma is erősen szaporodó román népe szorítaná le a magyarság arányszámát Erdélyben azáltal, hogy oda bevándorol, vagy rendszeresen betelepítetik. A világháború után eltelt 20 esztendő alatt ugyanis ezt az áttelepítést minden eszközzel szorgalmazták a román kormányok, de csekély eredménnyel. Erdély területe ugyanis sokkal passzívabb, semmint a termékeny oláh síkságokról jelentősebb román csoportokat tudna magához vonzani és azoknak megélhetést nyújtani. Éppen ellenkezőleg, Erdély területéről volt sokkal nagyobb arányú bevándorlás a régi román királyság területére az elmúlt 20 év alatt.

Más kérdés az, hogy a városi lakosság szaporodásának alacsony volta Erdélyben inkább okoz kimaradást a nagyobb mértékben város lakó magyar lakosságnál, mint a román lakosságnál. Ha azonban a vidék népfőldése egészséges, akkor a városi népesség természetes fejlődésének stagnálása nem okozhat belátható időn belül túl nagy eltéréseket egész Erdély nemzetiségi képében.

A városokról szólva meg kell említenem egy, az erdélyi magyarság települési viszonyaiból származó nehézséget. Az életerős és népfőldes adó magyar vidékektől Erdély nagy magyar városai elég messze, és nem mindig a természetes vándorlások irányában fekszenek. Ezért van az, hogy a magyar vidékek elvándorló népfőldése idegen városokba megy, ahol a második vagy harmadik generációban már könnyen asszimilálódik. Különösen a Székelyföldet éri e folyamat által állandóan nagy vérveszteség. A Székelyföldről 10 évenként 30-35 000 ember vándorol el - amint az a természetes és tényleges szaporodási adatokból kitűnik - főképp a Regátba. Ha ezeket az elvándorló pompás magyar tömegeket magyar városok felé lehetne irányítani, nemcsak az idegen néphez való asszimilációtól mentenénk meg őket, hanem nagyban erősíteni és fejleszteni lehetne velük e magyar városokat.

A Székelyföld hét városának (Brassótól eltekintve) 1920-ban együttvéve mindössze 76 738 lakosa volt. 1920-tól 1930-ig ez a lakosság 11 500 fővel emelkedett. Ez a mérsékelt emelkedés majdnem teljesen a természetes szaporodásnak és a román tisztviselő- és katonabetelepítéseknek köszönhető. A székelyföldi városok (Marosvásárhely, Sepsiszentgyörgy, Székelyudvarhely, Gyergyószentmiklós, Szászrégen, Kézdivásárhely, Csíkszereda) tehát a székely falvak elvándorló népfőldeslegét felvenni - legalábbis a román uralom első évtizedében - képtelenek voltak. Egyedül Brassó városa az a Székelyföld szélén, amely az elvándorló székelyeket nagyobb számban befogadni és foglalkoztatni tudja. A székely kivándorlásnak ez a város az első állomása. De megtartani Brassó sem tudja a székely falvak népfőldeslegét. 1920 és 1930 között Brassó lakossága 18 899 fővel szaporodott (1920-as lélekszám 40 335). Ez a szaporodás kb. fele annak a tömegnek, amely ugyanezen idő alatt a Székelyföldről elvándorolt. De ebben a szaporulatban jelentős részt tesznek ki a román bevándorlók és betelepített tisztviselők is. Brassó tehát csak átmenő állomása a székely kivándorlásnak, de nem megkötője. Mindenesetre a Székelyföld közelsége többséghez juttatta a magyarságot Brassóban, ebben az ősi szász városban. S a magyarság az újabb utánpótlások révén a román uralom alatt is tartja többségét Brassóban.

Érdekes variációját mutatja a város és falu népességi problémáinak egy nemzetiség sorsára való hatását Erdély szász lakosságának helyzete. A szászok elsősorban városaikban, jelesen Nagyszeben és Brassóban éltek ki nemzetiségi életüket. Városaik mintaszerű szervezetekkel szolgálták a szász vidék gazdasági, kulturális, politikai és egyéb érdekeit. A szász falusi vidékek, a magyar vidékekkel ellentétben, igen alkalmasan feküdtek ahhoz, hogy saját városaikat emberanyaggal táplálják. Minthogy azonban a szász falusi lakosság szaporodása már hosszú ideje nem olyan, hogy jelentős népfőldeslegeket termelhetne, a szász városokban és környékükön mind nagyobb teret kap a

magyar (Brassó) és román (Nagyszeben) elem. E tipikus német városok így lassan kivetkôznek eredeti nemzetiségi jellegükből.

5. táblázat

Brassó város népességfejlődése 1880-1930 között.

Év	Összes	Magyar		Német		Román		Egyéb	
		szám	%	szám	%	szám	%	szám	%
1880	29 584	9827	33,4	9919	33,5	9382	31,7	456	1,4
1890	30 739	10 441	34,0	9578	31,2	9758	31,7	962	3,1
1900	36 646	14 115	38,5	10 644	29,1	11 248	30,7	639	1,7
1910	41 056	17 831	43,5	10 841	26,4	11 786	28,7	598	1,4
1920	40 335	15 137	37,5	11 293	28,0	12 183	30,2	1722	4,3*
1930	59 234	23 279	39,3	13 031	22,0	19 370	32,7	3554	6,0*

* Ebből zsidó 1920-ban 1505 (3,7%), 1930-ban 2251 (3,8%).

Az erdélyi románok városproblémája viszont abból áll, hogy nincsenek igazán román tradíciójú és jó helyzetben levő olyan központjaik, ahol egész Erdélyre szóló jelentőségű népi, gazdasági és kulturális gócpontokat fejleszthetnének. Eddig legalább nem sikerült nekik. A román többségű városok lélekszáma Erdélyben mind néhány ezer körül mozog. 1910 és 1930 között sem találunk bennük komoly népességfejlődést. Gyulafehérvár lakossága 1910-től 1930-ig 11 616-ról 12 457-re emelkedett; Karánsebesé ugyanezen idő alatt 7999-ről 8838-ra; Belényesé 4223-ról 4294-re. Még "legnagyobb" a fejlődése Balázsfalvának, amely 3667-ről 4716-ra növelte lakosságát 1910 és 1930 között.⁷

*

Végigtekintve az itt nagy vonásokban ismertetett adatokon, azt látjuk, hogy Erdély néprajzi viszonyai igen tarka és sok helyi sajátos és problémát rejtő képet adnak. Annak tehát, aki e terület sorsával s azon a ma annyira aktuális nemzetiségi kérdés rendezésével foglalkozik, igen alaposan bele kell merülnie e viszonyok részletes tanulmányozásába annál is inkább, mert a néprajzi kép tarkaságát komplikálják bizonyos belső erők és tulajdonságok, vagy a terület gazdasági és kulturális sajátoságaiból táplálkoznak, s amelyeket statisztikailag lemérni vagy térképen ábrázolni nem lehet.

Jegyzetek

¹ Erdély területén a román uralom alatt 1919-ben, 1920-ban, 1927-ben és 1930-ban végeztek népszámlálásokat. Ezek közül az 1919. és 1927. évi összeírások eredményét csak az országos összegekben és nem hivatalosan adták közre; az 1920. évi számlálás nemzetiségi adatait községenként is kinyomatták, de tele feltűnő hibákkal, úgyhogy maguk a román statisztikusok sem fogadják el megbízhatónak. Az 1920-as népszámlálás Erdélyben 1 325 659 magyart talált (25,8%) és 2 933 894 románt (57,0%). Az 1930. évi népszámlálás nemzetiségi eredményeit ez ideig csak tartományonkénti részletezéssel tették közzé, s csak százalék számokban (félhivatalosan az erdélyi megyék adatait is publikálták, éspedig abszolút számokban is). Községenkénti nemzetiségi adatokat az 1930-as népszámlálástól nem közöltek, úgyhogy a mai napig (1939 eleje) az utolsó megbízható községenkénti nemzetiségi statisztika az 1910. évi népszámlálás anyaga.

² A trianoni határ által kettévágott megyéknek, járásoknak és községeknek az adatait többször összeállították mindkét oldalon, a különböző források ugyanazon az oldalon egymástól többé-kevésbé eltérnek: ezért itt kikerekített adatokat közlünk.

³ Szilágy megye helyzete bizonytalan a román felosztásokban. Többnyire a felső Erdélyhez számítják (bár területét Szatmár megye rovására megnagyobbították s kitolták a jelenlegi magyar határig), de olykor a határvidékhez, illetve Körös és Máramaros tartományokhoz.

⁴ Ez a kimutatás az 1930. évi román "Indicatorul Statistic"-ből kiindulva készült. Az 1910. évi adatok a román forrás községanyagához lettek hozzákeresve. Ebből a körülményből magyarázható, hogy az 1910. évi adatok végösszege minimális eltérést mutat a magyar forrásokban közölt végösszegektől. Az 1930. évi végösszeg is eltér néhány ezerrel a fentebb már idézett adatoktól. A különböző részleteket adó román hivatalos statisztikák ugyanis nem egyeznek egymással pontosan.

⁵ Erdély városi lakossága 1910 és 1930-ban anyanyelv szerint a következőképpen oszlott meg:

	1910	%	1930	%
Magyar	480 000	62,0	431 000	44,9
Román	152 000	19,6	330 000	34,4
Német	123 000	15,9	130 000	13,6
Egyéb	19 000	2,5	69 000	7,1
Összesen	774 000	100,0	960 000	100,0

⁶ Az 1910. évi közigazgatási határok között.

⁷ Balázsfalvának magának 1910-ben 2204 lakosa volt, de a háború után egyesítették Kisbalázsfalvával, melynek 1910-ben 1463 lakosa volt.

* Forrás: Magyar Statisztikai Szemle. 1939. 4. sz. 350-360. A Nemzetközi Népeségtudományi Unió Magyarországi Csoportja a Magyar Statisztikai Társaság kebelében 1939. március 28-i ülésén tartott előadás.

A szerzőről: 1906-ban született Nagyszebenben. Középiskolai tanulmányait Kolozsváron végezte, 1924-ben érettségizett. Ezt követően Budapesten a Műegyetem Közgazdaságtudományi Karán folytatta tanulmányait, és itt szerzett diplomát 1931-ben. 1928-tól az Államtudományi Intézet munkatársa, 1938-40-ig ugyanott igazgatóhelyettes, majd 1940-től 1945-ig igazgató volt. 1940-1949 között a Közgazdaságtudományi Egyetemen politikai földrajzot tanított. 1950-1986 között pedig a Magyar Állami Földtani Intézet tudományos osztályvezetőjeként dolgozott. 1991-ben hunyt el Budapesten.

A Teleki Pál alapította Államtudományi Intézetben a romániai viszonyokra vonatkozó anyaggyűjtés vezetője volt, majd az első, illetve a második bécsi döntés magyarországi szakmai érvrendszerének kimunkálását irányította. A negyvenes évek első felében már a háborút lezáró

békétárgyalásokra szükséges magyar érvrendszer szakmai összeállításán dolgozott. Ennek eredménye az 1945-ben megjelent Közép-Európa Atlasza. Az Államtudományi, majd a Teleki Intézet megszűnte után pályamódosításként a Magyar Alföld (talajvíz) kutatásával foglalkozott. Legfontosabb publikációi (gyakran R. Szeben András) a Hittelben, a Magyar Kisebbségben, a Magyar Szemlében jelentek meg. Pályafutását emlékiratában foglalta össze: Térképezett történelem, Magvető, Budapest, 1989, 350.; 2. kiad. Püski, Budapest, 1999, 269.

- Varga E. Árpád: A romániai magyarság népességcsökkenésének okairól
- Benedek Gyula: Vélemény Varga E. Árpád *A romániai magyarság népességcsökkenésének okairól* c. tanulmányáról
- Horváth István: A migráció hatása a népesség előszámítására
- Kiss Tamás: A népességfogyás "kontextusa" - válasz Varga E. Árpád vitaindító tanulmányára -
- Sebők László: Hozzászólás Varga E. Árpád vitaindító írásához
- Szilágyi N. Sándor: Észrevételek a romániai magyar népesség fogyásáról, különös tekintettel az asszimilációra
- Veres Valér: A romániai magyarok 2002. évi lélekszámáról
- Dr. Görömbei Sára: Demográfiai kutatás a kárpát-medencei magyarság fogyásának okairól
- Rónai András: Erdély népességi viszonyai
- Vita Sándor: Tallózás az 1930. évi román népszámlálás köteteiben
- Schneller Károly: Magyarok és románok erőviszonyai Erdélyben
- Dr. Oberding József György: Adatok az erdélyi magyar középosztály termeléséhez
- Dr. Kovács Alajos: A nemzetiségi statisztika problémája
- A lakosság megoszlása nemzetiség szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján (A)
- A lakosság megoszlása nemzetiség szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján (B)
- A lakosság megoszlása nemzetiség szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján (C)
- A lakosság vallás szerinti megoszlása a 2002-es népszámlálási adatok alapján (A)
- A lakosság vallás szerinti megoszlása a 2002-es népszámlálási adatok alapján (B)
- A lakosság megoszlása anyanyelv szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján (A)
- A lakosság megoszlása anyanyelv szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján (B)
- A lakosság megoszlása anyanyelv szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján (C)
- A lakosság nem szerinti megoszlása a 2002-es népszámlálási adatok alapján
- Rostás Zoltán: Előszó A. Golopentia: *Ajánlások a jövő rendszer kormányprogramjához* c. írásához
- Anton Golopentia: *Ajánlások a jövő rendszer kormányprogramjához*
- Kalligram Alapítvány Jogelemző Csoportja (Jarábik Balázs, Csirik Zsolt, Gál Gábor): Memorandum: a Szlovák Köztársaság által a magyar kedvezménytörvény módosításához kidolgozott jegyzék jogi elemzése
- Richard Jenkins: Az etnicitás újragondolása: identitás, kategorizáció és hatalom
- Horváth Réka: Az RMDSZ céljainak változása az elmúlt tizenkét év során
- Veress Emőd: A prefektusi tisztség az önkormányzati rendszerben és az alkotmánybírói gyakorlatban
- Császár Melinda: A kedvezménytörvény megjelenítése a központi román sajtóban
- Kádár Magor: Az érem másik oldala: a státustörvény az erdélyi román köztudatban és a román nyelvű írott sajtóban

(c) Jakabffy Elemér Alapítvány, Media Index Egyesület 1999-2004
Impresszum | Médiaajánlat | Adatvédelmi záradék